

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Sosyal bilimler dünyanın ve yaşamın insanî ve toplumsal yönlerini inceleyen bir akademik disiplinler grubuna verilen addır. Sosyal bilimler içerisinde Antropoloji, iletişim, ekonomi, eğitim bilimi, coğrafya, tarih, uluslararası ilişkiler, dilbilim, siyaset bilimi, sosyoloji, psikoloji bulunmaktadır. Bununla birlikte bu dalların bir kısmı diğer akademik disiplin gruplarının da altında yer alabilir.

Sosyal bilimler alanında yürütülen bilimsel araştırmalar, konu belirleme, problemi ortaya koyma, kaynak tarama, yöntemi saptama, süre ve olanakları belirleme ve sonuçlandırma aşamalarından geçilerek yapılır. Antropolojiyi diğer sosyal bilimlerden ayıran en önemli fark, bu aşamalarla birlikte saha çalışmasına dayanmasıdır. Antropoloji ile ilgili yapılan tanımlamalardan bir tanesi de Antropolojinin, antropologların sahada yaptıklarıdır.

Okuyacağımız bu çalışma, sosyal bilimlerin en genci olan Antropolojinin, antropoloji eğitiminde öğrenilen bilgilerin uygulamaya geçirilerek yapıldığı bir alan araştırmasıdır. Antalya ili- Gazipaşa İlçesi - Çamlıca Köyünde gerçekleştirilen bu alan araştırması ile bu küçük grubun sosyal organizasyonu anlamaya ve aktarılmaya çalışılmıştır. Sahada kalınan süre boyunca gözlem ve mülakat tekniklerinin yanı sıra, fotoğraf ve video kayıtları ile veri toplanmıştır. Toplam 51 hanesi bulunan Çamlıca Köyü' nde 51 hane başkanı, 51 hane başkanı eşi mülakatı yapılmıştır.

Çalışmamız hakkında detaylı bilgilere geçmeden önce Antropoloji ve antropoloji eğitimini, kırsal alanın neden incelendiği gibi bazı bilgilerin aktarılmasını uygun olacaktır.

ANTROPOLOJİ NEDİR?

Çok genel açıklamasıyla insan ve toplum arasındaki ilişkiyi arayan “antropoloji” kelime anlamı olarak “insan bilimi” demektir. Antropoloji terimi “anthropos” (insan) ve “logos” (bilim) kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuştur . Bu iki kelime de Yunan kökenlidir . (Saran1989:21)

Antropoloji, insanlar ve davranışları hakkında kullanışlı genellemeler üretmeye ve insan çeşitliliğini mümkün mertebe anlamaya çalışan insan bilimidir. (Haviland, 2002; 33)

Antropolojinin konusu insan, toplumlar ve kültürlerdir. Antropoloji, bu geniş çerçeveye giren her şeyle değil, belli sorularla ilgilenir ve onların cevaplarını araştırır. Bu sorular şöyledir:

1) İnsanlar ve toplumlar neden birbirine benziyorlar? 2) İnsanlar ve toplumlar neden birbirine benzemiyorlar? 3) İnsanlar ve toplumlar neden ve nasıl değişiyorlar? Antropolojinin amacı bu tür sorulara geçerli, doğru, evrensel cevaplar aramak ve bulmaktır. (Güvenç1974:67) İlkel olsun, gelişmiş olsun hiçbir toplum durgun hareketsiz ve statik olarak nitelendirilemez. Her toplumda sürekli bir dinamizm, bir değişme görülür. İlkel toplumlar bile yavaşta olsa değişmektedir. Çağımız hızlı kültür değişmesi çağı olup, dünya kültürleri sürekli olarak değişmeye uğramaktadır. Fakat bu tür değişmelerin hızı farklı zamanlarda ve farklı yerlerde değişiklik göstermektedir. Antropoloji bu tür kültür değişimlerinin nedenlerini, bağlı olduğu diğer konuları ve sonuçlarını karşılaştırmalı olarak inceleyerek sosyal değişme yasaları ile ilgili sonuçlara ulaşmaya çalışır .(Tezcan 1984:1)

Antropolog Ne yapar?

Fiziksel antropolog, “ insan” diye adlandırılan canlının evrimsel gelişimini izleyerek ve türler içinde biyolojik farklılaşmalara bakarak biyolojik bir organizma olarak insanı ele alır. Kültürel antropologlar insan kültürüyle ya da toplumdaki yaşama tarzları ile ilgilenirler. Kültürel antropoloji alanına; özellikle geçmiş

kültürlerden kalma maddi objeleri inceleyerek insan davranışını açıklamaya çalışan arkeologlar, kültürleri koruyan ve sonraki kuşaklara aktaran bir araç olarak dil üzerinde çalışan dilciler (linguistler) ve kültürleri incelenen kişilerle tecrübelerini paylaşarak ve tartışarak kültür üzerinde yoğunlaşan etnologlar dahildir.

Antropologlar,diğer bilim adamlarıyla ortak olarak,hipotezlerin formulasyonu , test edilmesi ya da gözlemlenmiş olguların kesin olmayan açıklamalarıyla ilgilenerler.Böyle yaparak, hiçbir teorinin tek başına çürütülmez olduğunu kabul etmelerine rağmen geçerli hipotezler yada teoriler sistemine ulaşmayı umarlar.Antropologlar mümkün mertebe objektif ve kültürel önyargılardan uzak hipotezlere ulaşmak için alana bütünüyle hakim olup veride doğasını bulan modelleri tanımaya başlayabilecekleri durumların en titiz detaylarına aşına olarak hipotez geliştirirler.Var olan hipotezleri alan çalışmaları sayesinde test ederler.(Haviland 2002:34)

ANTROPOLOJİNİN ALT DİSİPLİNLERİ

1)FİZİKSEL ANTROPOLOJİ:

Biyolojik antropoloji olarak da adlandırılan fiziksel antropoloji biyolojik bir organizma olarak insan ve özellikle insanın evrimi üzerine odaklanır.(Haviland 2002:37)Antropolojinin bu dalı insanın fiziki yapısını karşılaştırmalı olarak inceler.Fiziksel Antropologlar insanın kökenini ,fiziki özelliklerini ,çeşitli fizik özelliklerinin farklılık ve benzerlikleri ile bu özelliklerin evrimini ,çeşitli insan gruplarında farklılaşma nedenlerini anlamaya ve açıklamaya çalışırlar.(Saran1989:22)İnsan farklılaşmasına yönelik odak, biyolojik antropoloji içindeki beş ilgi alanını birleştirmektedir.

1.Fosil kayıtlarının ortaya çıkardığı evrimi(paleoantropoloji)2.İnsan genetiği 3.İnsan büyümesi ve gelişimi 4.İnsanın biyolojik esnekliği 5.Maymunlar ,kuyruksuz iri maymunlar ve diğer insan olmayan hominidlerin biyoloji, davranış ve toplumsal yaşamı.(primatoloji)Ve bu ilgi alanlarıda fiziksel antropolojiyi başka alanlara bağlamaktadır: Biyoloji ,zooloji,jeoloji, anatomi, fizyoloji, tıp ve kamu sağlığı .Osteoloji-kemiklerin incelenmesi-hominid ataları tanımak ve anotomideki değişimleri saptamak için kafatasları, diş ve kemikleri inceleyen paleoantropolog- lara yardımcı

olur.Biyolojik antropologlar insan evrimin yeniden inşasında arkeologlarla işbirliği yaparlar.Fosil ve araçlar genelde bir arada bulunmaktadırlar.Araçlar kendilerini kullanan hominidlerin, alışkanlık ve yaşam tarzlarına ilişkin fikir verirler. Fiziksel Antropoloji çevrenin (beslenme,yükseklik,ısı,hastalık) gelişme sürecinde beden üzerindeki etkilerini araştırır.İnsanın biyolojik ve kültürel evrimi karşılıklı ilişki içindedir ve birbirini tamamlar ,insanlar biyolojik ve kültürel olarak uyarlanmayı sürdürmektedirler.(Kottak2001:13,14)Fiziksel Antropoloji insanın ve primat akrabalarının biyolojik yapısını doğal ve sosyal koşullar altında inceler.Böylece Fiziksel Antropoloji,bireylerin ve grupların çeşitliliğinin ve değişme yönünün kaynaklarını geçmişte ve gelecekteki olası yönünü keşfetmeye çalışır.(Saran1989:141)

2)KÜLTÜREL ANTROPOLOJİ:

Avrupa'da özellikle İngiltere'de 1908-1910 yılları arasında gelişen sosyal antropoloji; insan davranışlarının karşılaştırılmalı incelenmesi olarak tanımlanabilir.(Saran:1989:23) Kültürel Antropologlar toplumları ve kültürü inceler,toplumsal ve kültürel benzerlik ve farklılıkları betimlerler.(Kottak2001:10)Kısaca kültür ve kültürlerin incelenmesi olarak tanımlanan bu disiplinin ana teması "kültür"dür. Kültürel Antropoloji çeşitli alt dallara ayrılmıştır.Bunlardan biri günümüz kültürlerini inceleyen Etnoloji'dir.Arkeologların maddesel kültürünü inceleyerek insan davranışlarını öğrenmeye çalışmalarına karşılık,Etnolojistler insan davranışını gözleyerek hatta deneyerek inceledikleri grubun kültürünü öğrenmeye çalışırlar.(Saran1989:143) Etnografik alan çalışması sırasında etnograf, veri toplayarak bunu etno-resmi oluşturup sunulacak şekilde düzenler,betimler tahlil eder ve yorumlar.(Kottak2001:10)Büyük ölçüde karşılaştırmalı bir çalışma niteliğinde olan Etnoloji ,Etnografların tek bir kültürü ayrıntılı olarak incelemelerinden elde edilen verileri kullanır.Bu nedenle bazen kütüphane bilginleri olarak da fonksiyonları olup çok sayıda topluma has kültürleri inceleyerek belirli konulara ve sorulara yanıt bulmaya çalışır.Kültür Antropolojisinin toplumsal olguyu inceleyen bölümü ise Sosyal Antropoloji olarak adlandırılır.Toplumsal olgu denildiğinde genellikle şunlar kastedilir:Sosyal örgütlenme,evlilik adetleri ve örfleri, ekonomik ve siyasi örgüt, yasalar, örfler, adetler ve ahlaksal amaçlar,folklor,inançlar sistemi,din,dil,ve dille düşüncenin ilişkileri vs. dir.(Saran 1989:143)

3)ARKEOLOJİK ANTROPOLOJİ:

Arkeolojik antropoloji insan davranışı ve kültürel örüntüleri maddi kalıntılar aracılığıyla yeniden inşa eder betimler yorumlar.(Kottak:2001:11)Arkeoloji bir çeşit tarih veya yazı öncesi tarihidir.Eski eserleri,sanat tarihi açısından çok ,kültür tarihi açısından değerlendiren arkeologlar,bir çeşit etnoloji yada kültür tarihi yapmış olurlar.(Güvenç1974:72)Maddi kalıntıları birincil veri olarak kullanan ve etnografik bilgi ve etnolojik kuramla donanmış arkeologlar kültürel süreç ve örüntüleri tahlil ederler.Çöpler,hayvan kemikleri , yabanıl ve evcilleştirilmiş tahıllar incelenerek bu tür bilgilerden üretim,ticaret,tüketim örüntülerini yeniden inşa ederler.Keramik parçalarını inceleyerek birbirine benzeyen grupların tarihsel ilişkilerini tespit ederler.Keramik parçaları.dokuma ve ahşaptan daha dayanıklı olduğundan bir yerleşim yerindeki keramik tipleri teknolojik karmaşıklığı göz önüne serebilir.Çömlekçilerin yerel olarak bulunmayan malzeme kullandıklarının keşfedilmesi ticaret sistemine işaret eder.Paleoekolojiyi de inceler .Paleoekoloji geçmişin ekosistemlerine bakar. Geçmiş yada günümüz toplumlarını incelerken ekolojik yaklaşım nüfus,kültürel olarak biçimlendirilmiş gereksinim ve istekler ,iş bölümü,teknoloji,üretim yöntemleri ve doğal kaynakların onların gereksinimleri ve kullanılanlar arasında nasıl paylaşıldığını inceler.Dış kaynaklı ekonomik girdilere nasıl tepki verdiği de incelenir.Yerleşimlerin boyut ve tipleri ile kazı çalışmaları da kültürel evrimi ve örüntüleri belgelerler.(Kottak2001:12)

4)LINGUISTİK ANTROPOLOJİ:

Her sosyal kültürel sistemde ,kişiler ve kurumlar arası ilişki dille kurulu dille mümkün olur.Konuşma dili ,aslında çok geniş bir konuşma-anlaşma-haberleşme ortamının bir çeşidi bir boyutudur.Yazı dili,ıslık dili ,resim dili,matematik dili,mimik dili,müzik dili kıyafet dili gibi çok sayıda diller vardır.Diller, sosyo/kültürel sistemde ilişkileri kurmakla kalmaz,sistemdeki işlevsel ilişkileri ve yapıları,bunların değişmelerini de taşır,yansıtır ve kendi arşivinde uzun süreler saklar. Lenguistler, diileri, onların öğelerini, yapılarını ve yapısal değişmelerini inceleyerek, karşılaştırmalı sistem araştırmaları yaparlar.Sosyal/kültürel değişmeler nasıl dilde izler

bırakıyorsa, dilde ölçülebilen değişmelerde, karşıt olarak, sosyal/kültürel değişmelerin belgeleri olarak değerlendirilebilir. (Güvenç1974:74)Linguistik antropoloji ,Antropolojinin karşılaştırma , farklılaşma ve değişim ilgisine ek bir örnek oluşturmaktadır. Antropolog linguistik çalışmaları sayesinde insanların kendilerini ve etraflarını kuşatan dünyayı nasıl algıladıklarını daha iyi anlayabilir. (Haviland 2002:43)

ANTROPOLOJİNİN DİĞER İNSAN BİLİMLERİYLE İLİŞKİSİ

Antropolojiyle insanları inceleyen diğer bilim dalları arasındaki temel fark, antropolojinin biyolojik toplumsal, kültürel, linguistik, tarihsel ve çağdaş perspektiflerin eşsiz bir karışımı olan bütüncülüğüdür. Bu genişlik, paradoksal olarak, antropolojiyi bir yandan ayırt ederken , bir yandan da pek çok başka disipline bağlar. (Kottak2002:16) Antropolog bulgularının psikologların, iktisatçıların, sosyolog ya da biyologların ulaştığı verilerden tamamen bağımsız olduğunu kesinlikle düşünmez. Tam tersine insanlığı anlamak olarak ifade edebilecek ortak amaca yönelik diğer diğer disiplinlerin sağladığı her katkıyı memnuniyetle karşılar ve kendi bulgularını diğer disiplinlerle cömertçe paylaşır. (Haviland2002:36)

Kültürel Antropoloji ve Sosyoloji

Kültürel antropoloji ve sosyoloji toplumsal ilişkiler , örgütlenme ve davranışlar konusunda ortak bir ilgiyi paylaşmaktadırlar. Ancak , her iki disiplinin geleneksel olarak incelediği toplum biçimleri ikisi arasında önemli farklılıklar çıkmasına neden olmuştur. Sosyologlar başlarda sanayileşmiş Batı toplumları üzerinde odaklaşırken , antropologlar sanayileşmemiş toplumları ele almaktaydı. Bu farklı toplum biçimlerini ele alınmasından , farklı veri toplama ve tahlili yöntemleri ortaya çıkmıştır. Örneklem ve istatistik teknikleri yıllar boyunca sosyoloji için asli bir önem taşıdı ; oysa istatistik eğitimi antropolojide pek o kadar yaygın olmamıştır. (Antropologlar modern uluslar içinde çalışmalarını yoğunlaştırdıkça bu durum değişmektedir. Geleneksel etnograflar, küçük okur yazar olamayan toplumları incelemekte ve bu bağlamda uygun yöntemlere dayanmaktaydılar. (alan çalışması yöntemi) (Kottak 2002 :17,18) Disiplinler arası iletişim arttıkça antropolojiyle sosyolojinin alanları da iç içe girmektedir. Modern dünya sistemi büyüdükçe sosyologlar üçüncü dünya ülkelerinde antropologlarda sanayi toplumlarında çalışmaya başlamıştır.

Antropoloji,Siyaset bilimi ve İktisat

Siyaset bilimi ve iktisat,sosyolojide olduğu gibi ağırlıklı modern uluslarda insan davranışının tikel alanlarını araştırmak üzere gelişmiştir.Etnografinin serpilip geliştiği küçük ölçekli toplularda siyaset ve iktisat ,modern toplularda olduğu üzere ,genellikle ayrı olarak irdelenebilecek ayrı faaliyetler olarak ortaya çıkmamaktadır.Bunlar daha çok genel toplumsal düzen içinde gömülüdürler.(Kottak2002:20)Siyasi antropoloji,özellikle devlet kurumunun ortaya çıkmasından önceki iktidar biçimleri ve toplumsal denetim yollarıyla ilgilenir.İktisadi antropoloji temel tüketim maddelerinin üretim yöntemlerini ve dağılımını araştırıp inceler.(Dictionnaire Larousse:167)Antropologlar ,Weber'in izinden ,başka kültürlerde ekonomiyi farklı ilkelerin yönlendirdiğini göstererek karşılaştırmalı iktisada katkıda bulunurlar.Etnografi ve kültür aşırı karşılaştırmalar aracılığıyla iktisatçıların ve siyaset bilimcilerin genellikle Batı uluslarında yapılmış araştırmalara dayanan bulguları daha geniş bir perspektife oturtabilir.(Kottak2002:21)

Antropoloji ve Beşeri bilimler

Beşeri bilimler sanat,yazın,müzik,dans ve yaratıcı dışavurumun diğer biçimlerini inceler.Antropologlar için kültür seçkinlerle yada herhangi bir toplumsal kesimle sınırlandırılmaz.Herkes kültürlenme –kültürün öğrenilme ve kuşaktan kuşağa aktarılma toplumsal süreci-yoluyla kültür edinir.Dolayısıyla tüm yaratıcı dışavurumlar kültürel ürün ve belgeler olarak potansiyel bir ilgi konusudur.Antropoloji beşeri bilimleri etkilemiş ve onlardan etkilenmiştir ki bu da daha önce sözü edilen disiplinler arası iletişim sürecinin bir başka örneğidir.Antropolojinin tipik yaratıcılık değerlendirmesini kendi toplumsal ve kültürel bağlamına uyarlayan beşeri bilimlerdeki “postmodern”yaklaşımlar odağı kitlesel,popüler kültüre ve yerel yaratıcı dışavurumlara kaydırmaktadır.Antropoloji ve beşeri bilimlerdeki bir başka ortaklık ,kültürel dışavurumları örüntülü metinler olarak değerlendirmeleridir.Böylelikle yazılı olmayan davranış,konuşma inançlar ,sözlü gelenek ve ayin tikel bir kültürel bağlam içindeki anlamlarına ilişkin olarak yorumlanmaktadır.Antropoloji ve beşeri bilimler arasındaki

son bağlandı etnografik anlatıların bir yazı biçimi olarak incelenmesidir.(Kottak 2002:21)Antropologlar sözlü sanatları tahlil ederek ,insanların evreni nasıl algıladıklarını kendi tarihleri hakkında ne derece bilgi sahibi olduklarını anlayabilirler.Müzik ve görsel sanatlarda , insanların dünya görüşlerini hakkında antropologlara bilgi verir(Haviland2002:437)

Antropoloji ve Psikoloji

İnsan davranışı konusundaki genellemeler tek bir toplum tipindeki davranışlar üzerinde temellendirilemez.Kültürel antropolojinin psikolojik antropoloji yada kültür kişilik olarak bilinen alanı psikolojiye bağlanır.Margaret Mead bir çok kitabında psikolojik vasıfların kültürler arasında büyük farklılıklar gösterdiğini sergilemeye çalışmıştır.(Kottak2002:22)Antropologlar kültürlerin gerçekten birbirlerinden farklı olduklarını ve bu farklılığın kişilik farklarından kaynaklandığını ortaya koymuştur.Kişilik kültürün bir ürünüdür ve kişinin düşünüş ,duyuş ve davranış biçimini ifade eder.(Haviland2002:191,193)Her insan grubunun kendine has düşünüş ,duyuş ve davranış modeli vardır ve o toplumun azası olan bireyler ,doğdukları andan itibaren, o topluma has davranış modelini öğrenmeye başlar ve bu öğrenme sınırlı değildir.(Saran 1989:269)Toplumlar çocukları farklı biçimlerde eğiterek farklı değerler aşılacaktır.Yetişkin kişilikleri bir kültürün çocuk yetiştirme pratiklerini yansıtır.Antropologlar psikanalitik önermelere olduğu kadar gelişimsel ve bilişsel psikoloji alanlarını da kültürel perspektifler sunmayı sürdürmektedirler.İnsan psikolojisini toplumsal ve kültürel farklılaşmayla ilişkilendiren psikolojik antropoloji ,antropolojiyi psikolojiye bağlamaktadır.(Kottak 2002:22,24)

Antropoloji ve Tarih

Tarih insanlığın ve toplumların geçmişi ile ilgili bilgileri,gelişmeleri ele alan,inceleyen bilim dalıdır.(Dictionnaire Larousse:2269)Tarihçiler tarihsel belge ve anlatıları ,artan ölçülerde özgül kültürel bağlamlara yerleştirilmesi ve bu bağlamlarda yorumlanması gereken metinler olarak yorumlamaktadırlar.Antropologlar ve tarihçiler sömürgecilik ve modern dünya sisteminin gelişimi gibi konuların incelenmesinde işbirliği yapmaktadırlar.Ortaklaşmalarına karşın, tarih ile evrimi insanlara ilişkin

değişimin iki vechesi olarak ayırt etmek gerekir.İstikrarlı bir toplumsal sistemde ,insanlar doğarak sahneye girer,ölüm yada göç sonucu da terk ederler.Eğer gerçek bir istikrar söz konusuysa ,insanlar gelip geçici sistem kalıcıdır.Kişilerde değişiklik olmamakla birlikte sistemin temel biçimi aynı kalır.Değişimin ikinci vechesi (evrim)daha geniş bir perspektifi gerektirmektedir.İstikrarlı bir toplumsal sistem,istikrarsızlaşabilir.Bir toplumsal sistemin yapısı yada biçimi değişime uğrayabilir.Evrım ,biçimdeki değişmelerin incelenmesidir.Artan sayıda tarihçi ,toplumsal biçimin değişimini,toplumsal değişimi incelemeye başlamıştır.Antropologlar ve tarihçiler tarihsel olayları toplumsal ve kültürel bağlamına yerleştirme çabasında artan işbirliği içindedir. (Kottak 2002:23,24)Değişme konusunun antropologlar için ne kadar üzerinde durulan bir konu olduğu göz önünde bulundurulursa bu bağlamda antropolojinin tarihçilerle işbirliği içinde olması doğaldır.

TÜRKİYE’ DE ANTROPOLOJİ

Türkiye’de antropolojik çalışmalar ilk kez 1925 yılında İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi bünyesinde kurulan “Türkiye Antropoloji Tetkikat Merkezi” adı altında başlamıştır. Bu merkezin kurucu üyeleri Nurettin Ali Berkel, Neş’et Ömer İrdelp, Prof.Dr. Süreyya Ali, Köprülüzade Fuat, Prof.Dr. Mouchet ve Prof.Dr. İsmail Hakkı’dır. 1925 yılının Ekim ayında “Türk Antropoloji Mecmuası” adlı derginin ilk sayısı çıkarılmıştır ve 1939 yılına kadar 22 dergi yayınlanmıştır. 1927 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi asistanlarından Dr. Şevket Aziz Kansu, antropoloji konusunda ihtisas yapmak üzere Paris Antropoloji Okulu’na gönderilmiştir. Antropoloji çalışmaları, Kansu’nun 1929 yılında Türkiye’ye dönmesiyle, konusunda uzman bilim adamlarınca yapılmaya başlamıştır. Kansu’nun ardından, 1934 yılında Seniha Tunakan Almanya Berlin Üniversitesi’ne, 1935 yılında Muzaffer Süleyman Şenyürek Amerika Birleşik Devletleri Harvard Üniversitesi’ne, 1936-1938 yılları arasında Afet İnan İsviçre Cenevre’ye Prof.Dr. Eugene Pittard’ın öğrencisi olarak gönderilmiştir. 1933 yılında İstanbul Darülfünununun İstanbul Üniversitesi’ne dönüştürülmesiyle, Antropoloji Enstitüsü İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi’ne nakledilmiştir ve Türk Antropoloji Enstitüsü adı altında faaliyetlerine devam etmiştir. 1935 yılında Ankara’da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin kurulmasına karar verildikten sonra, Antropoloji Kürsüsü Ankara Evkaf Apartmanı’na taşınmış ve DTCF binası tamamlandıktan sonra bu

fakülteye taşınmıştır. 1962 yılında Türk Antropoloji Enstitüsü yerine, “Antropoloji Bilimleri Araştırma Enstitüsü” kurulmuştur. 1964 yılından itibaren, Türk Antropoloji Mecmuası’nın devamı niteliğindeki Antropoloji Dergisi çıkarılmaya başlamıştır. 1964-1998 yılları arasında 13 sayı yayınlanmıştır. 1993 yılında Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı’nın ayrılmasından sonra “Fizik ve Paleoantropoloji Bölümü” adını almış, 19 yılında Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı’nın yeniden katılımıyla “Antropoloji Bölümü” oluşturulmuştur. (www.ankara.edu.tr)

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİNDE ANTROPOLOJİ

Sosyal Antropoloji ve Etnoloji kürsüsü 1960 yılında Profesör Dr. Mümtaz TURHAN’ın çabası ile kurulmuş ve kürsü başkanlığına, Society for Applied Anthropology’nin bir süre başkanlığını yapmış olan Amerikalı antropolog Prof. C.W.M.Hart getirilmiştir. Prof. Hart’ın 1969 yılında ülkesine dönmesiyle birlikte, 1987 yılına kadar, Bölüm Başkanlığını Prof. Dr. Nephane SARAN yürütmüştür. Prof. SARAN’ dan sonra, Bölüm Başkanlığına, Prof. Dr. Taylan AKKAYAN getirilmiş olup, halen bu görevi sürdürmektedir. (www.istanbul.edu.tr)

ANABİLİM DALININ AMAÇLARI

Yirminci yüzyıl başlarında kendine has yöntemi ve bakış açısı ile gelişen Antropoloji, kültürün yaratıcı ögesi insanı, ana kültür grupları ve alt kültür yapıları içerisinde detayları dikkate alarak inceler. Bölüm kuruluş amacı, öğrencisine teorik bilgi aktarmanın yanı sıra, sosyal problemlerin gerisinde yatan faktörleri saptayabilecek araştırmaların nasıl yapıldığını uygulayarak öğretmektir. (www.istanbul.edu.tr)

ANTROPOLOJİ EĞİTİMİNİN VERİLDİĞİ ÜNİVERSİTELER

- İstanbul Üniversitesi – Edebiyat Fakültesi
- Ankara Üniversitesi – Dil ve Tarih Coğrafya fakültesi
- İstanbul Yeditepe Üniversitesi- Fen Edebiyat Fakültesi
- Sivas Cumhuriyet üniversitesi- Fen edebiyat Fakültesi
- Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi- Fen Edebiyat Fakültesi

Ayrıca Ankara , Hacettepe ve Gazi Üniversitesinde Türk Halkbilimi olarak ta eğitim verilmektedir. (www.antropoloji.gen.tr)

ANTROPOLOJİ VE KÖY TOPLUMLARI

Genellikle Antropolojinin, özellikle Sosyal Antropolojinin ne olduğu hangi sahaları kapsamı gerektiği, hangi konuları bünyesi içine aldığı hususu tartışmalı olduğu gibi, Antropolojinin ilim alanındaki yerini tayini de pek kolay değildir (saran, 1971:9). Bunun bir nedeni hiç kuşkusuz sosyal ilimler alanında Antropolojinin süratli bir gelişme göstermesi ve çeşitli ilim dalları ile de sıkıca bağlantılı oluşudur.

Disiplinin süratli gelişimi ile ilgili olarak Robert Redfeld' in açıklaması dikkat çekicidir. Redfield' e göre: Ani büyüme genelde biçimsizdir. Bu, insanoğlu için gerçek olduğu kadar akademik bir disiplin içinde gerçekleşir. Gerçekten de sevimli ve cana yakın bir çocuğun birdenbire büyümesi sonucu kollarını ve bacaklarını ne yapacağını, nasıl kullanacağını bilmeyişi gibi Antropoloji de gelişimi sırasında biraz hantal ve beceriksiz görünmüştür. (Redfield, 1956: 1).

Ancak Antropolojinin tarihi gelişimini, günümüze kadar izleyenler bu << hantal ve beceriksiz>> görünümün yavaş yavaş kaybolduğunu ve bu disiplinin kolları arasında sağlıklı bir koordinasyonun yerleşmekte ve konularının sosyal ilimler arasında belirli bir hale gelmekte olduğunu gözleyeceklerdir. Buna ilave olarak Antropoloji kendine özgü bir yöntem ve sahası içine aldığı konulara özel bir bakış açısı geliştirmiştir. Sosyal ilimler arasında, Antropolojinin diğer kollarının başlayışı gibi Sosyal Antropoloji de 19. YY ortalarında Darwin'le başlamış ve uzun süre metodolojisine Darwin' in görüşü hakim olmuştur.

Sosyal Antropologların 20. yy başlarından itibaren yürüttükleri çalışmalar, hemen tamamı ile küçük, kendi kendine yeten ve az çok izole edilmiş, ilkel gruplar üzerinde olmasına rağmen, bu çalışmalar insan toplumlarının, ister küçük ister büyük olsun, fonksiyonel bir ilişkiler sistemi olduğunu ve bu fonksiyonel ilişkiler sisteminin her birinin analiz edilen parçalardan oluştuğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır.

Antropolojinin genişleyen ilgi alanı içinde özel bir önem taşıyan kırsal bölge toplumları, başka bir deyişle ziraatçi toplumlardır. Dünyanın belirli yerlerinde şehirlerin ve endüstrinin gelişmiş gelişmiş ve şehir hayatının temel yaşama düzeni haline gelmiş olmasına rağmen, dünya nüfusunun gene büyük bir kısmı kırsal bölgelerde yaşamakta temel uğraşları da tarım ve hayvancılık olarak tanımlanmaktadır. Bu büyük nüfus kitlesi geleneksel bir yaşama düzeni içinde olup geleneksel tarım metodları ve aletleri ile toprağı işlemektedirler. Nüfusunun büyük bir yüzdesini ziraatçi ve hayvanların teşkil ettiği bu toplumlarda da toprağın kullanılışı bu grupların elinde olduğu gibi, toplumun temel kültür yapısı da bu grupların << yaşama düzeni>> nde aksettirilir. Ayrıca, bu tür toplumlarda diğer bütün sosyal gruplar gıdalanma ve bir kısım gelirleri yönünden ziraatçi ve hayvancı gruplara bağlıdır. Bütün bu nedenlerle kırsal bölgelerin yaşama düzeni modern antropolojinin ilgilendiğı bir konudur. Eric R. Wolf' un işaret ettiği gibi herhangi bir köy toplumunun yaşama düzeni incelenirken bu küçük toplumun dışında olan güçlerin toplumun yaşantısını nasıl etkilediğini köyün bu dış etkilere nasıl bir tepki gösterdiğini de hesaba katmak gerekecektir. (wolf, 1966:1)

Son yıllarda köy ve köylü toplumlarıyla yapılan çeşitli araştırmaların ortaya çıkardığı ilginç bir gerçekte bu küçük grupların son derece birbirinden farklı oluşudur. Bu nedenle bazı sosyal bilim mensupları <<köy toplumları ile ilgili yapılacak genellemelerin>> yanlış ve yanıltıcı olduğuna inanmakta, üstelik endüstrileşme ve şehirleşmenin etkisi ile bu toplumların parçalanma ve yok olma yolunda olduğunu ve bu nedenle bilimsel çalışmaların konusu olacak bir değer taşımadığını iddia etmektedirler.

Dünyanın çeşitli ülkelerinde ve bölgelerinde yapılan köy araştırmaları gerçekten pek çok farklılıklar göstermekle beraber daha şimdiden bazı benzerliklerin varlığına da işaret etmektedir. Bilimin yolu doğa da mevcut varlıkların benzer yönlerini yakalayarak genel kavramlara ve varsayımlara ulaşmak olduğuna göre azda olsa bulunan benzerliklerin mevcudiyeti umut vericidir. Köy çalışmalarının sayısının artması ve dolayısıyla bizi genel kavramlara ulaştıracak vak'aları toplama gayretleri ise hiç kuşkusuz bilimsel yöntemin gereğidir. Üstelik sosyolojik genellemelerin daima homojen ve üniform özellikleri ihtiva etmeyeceğı de bir gerçektir. Karşılaştırmalı çalışmalar daima benzerlikleri ve farklılıkları bünyesinde toplar; ve bunlar olmaksızın yapılacak genellemelerin de hiçbir değer taşımayacağı unutulmamalıdır.

Köy toplumları ile yapılan belirli araştırmalar sosyal ilimlerin temel konularından biri olan sosyal yapı incelemelerinin bir parçasıdır. Köy toplumlarının giderek deęiőeceęi ve yok olacağını bir an kabul etsek dahi, sosyal yapı ile ilgili çalışmalar küçük ya da büyük toplumlarla iliőkili olarak daima akademik ilginin merkezi olacaktır. Kaldı ki belli bazı köy özelliklerinin en ileri endüstri toplumlarında bile ısrarlı devamlılığı, bu özelliklere sahip küçük grupların daima mevcut olacağına da bir delildir. (Saran, 1984)

KIRSAL ALANIN NEDEN İNCELENDİğİ

Kırsal alan antropolojisi, kültürel antropolojinin alt dalı olup özetle kırsal alanda yaşıyan toplulukları incelemektedir.

Antropolojinin genişleyen ilgi alanı içinde özel bir önem taşıyan, kırsal bölgeler toplumları, başka bir deyişle ziraatçı gruplardır. Dünyanın belirli yerlerinde şehirlerin ve endüstrinin gelişmiş ve şehir hayatının temel yaşama düzeni haline gelmiş olmasına rağmen, dünya nüfusunun yine de büyük bir kısmı kırsal bölgelerde yaşamakta, temel uğraşları da tarım ve hayvancılık olarak tanımlanmaktadır. Son yıllarda köy ve köylü toplumlarıyla yapılan çeşitli araştırmaların ortaya çıkardığı ilginç bir gerçekte bu küçük grupların son derece birbirinden farklı oluşudur. Bu nedenle bazı sosyal ilim mensupları ‘ köy toplumları ile ilgili yapılacak genellemelerin ’ yanlış ve yanıltıcı olacağına inanmakta, üstelik endüstrileşme ve şehirleşmenin etkisi ile bu toplumların parçalanma ve yok olma yolunda olduğunu ve bu nedenle bilimsel çalışmaların konusu olacak bir değer taşıdığını iddia etmektedirler. (Saran 1984: 6)

Köy toplumları ile yapılan belirli araştırmalar sosyal ilimlerin temel konularından biri olan sosyal yapı incelemelerinin bir parçasıdır. Köy toplumlarının giderek deęiőeceęi ve yok olacağını bir an kabul etsek dahi, sosyal yapı ile ilgili çalışmalar küçük ya da büyük toplumlarla iliőkili olarak daima akademik ilginin merkezi olacaktır. Kaldı ki, belli bazı köy özelliklerinin en ileri endüstri toplumlarında bile ısrarlı devamlılığı, bu özelliğe sahip küçük grupların daima mevcut olacağına da bir delildir. (Saran 1984: 7)

Kısaca insanlık tarihini özetleyecek olursak; insanoğlu dünya yüzünde varolduktan sonra önce avcı-toplayıcı, sonra toprağa yerleşerek ziraatçı ve en sonunda kendi tüketiminden fazlasını elde ederek şehirselleşmeye geçmesini bilmiş ve ister istemez değişme olmuştur. Bugün kırsal-kent ayrımını ele almadan grupları tanımanın pek kolay olmadığı iyice anlaşılmıştır. Her ne kadar orijini kırsal insanlarından oluşan şehirler, zamanın etkileşimi ile kültürel bünyelerinde kırdan çok farklı bir yapı kazanmışlardır. Bu yapıyı anlamak için kenti oluşturan orijini bilmek gereklidir. Ayrıca dünya nüfusunun yarısından fazlasının kırsal alanda oturduğu bilindiğine göre bu insanları tanımak da gereklidir. Onları ne kadar iyi ve rasyonel bir şekilde tanıyabilme olanağına sahip olursak, hem kırsal alanla ilgili problemleri, hem de kentteki bir çok problemi daha iyi anlayıp, çözmek üzere çalışmalar yapmak mümkün olacaktır. Sonuçta toplumla ilgili problemler halledilmek istendiğinde kırsal-kent diye ikiye ayrılan bir bütünü her iki parçasının tanınması şarttır denilebilir. Kırsal alanda yaşayanlar hem miktar olarak küçümsenmeyecek sayıda oldukları hem de dar anlamda ele alınan grubun kültürünün orijininin ve korunmasını üstlenmişlerdir. İşte bütün bu açıklamalar kırsal alanla ilgili çalışma alanının neden var olduğunu yeteri kadar ortaya koymaktadır. Ayrıca, diğer bir açıdan meseleye bakıp, Antropologun köy toplumlarıyla ilgilenmesinin nedenini başka bir özellik olarak ortaya koymak mümkündür. (Kırımlı 2005: Basılmamış Ders Notları)